

Kansalaiset ja kuluttajat kiertotaloudessa

Miten kiertotalous näkyy arjessa? –webinaari, 1.3.2022

Kati Pitkänen

Suomen ympäristökeskus, SYKE

kati.pitkanen@syke.fi

Twitter: @kati_pitkanen

Kuluttajien ja kansalaisten roolit?

- Strategioissa ja kirjallisuudessa painottuu tuotteiden ja palveluiden hankintaan ja tavaroiden poistamiseen
- Tuotteiden ja palveluiden ostaja: vihreät hankinnat/valinnat, kohden palveluiden ostamista ja jakamistaloutta
- Käytön päättyessä (end of use): Kotitalouksien kierrätyskäyttäytyminen - oikeanlainen lajittelu, toimittaminen kierrätykseen
- Roolit moninaisempia
 - Miten kuluttajat voivat toimillaan pidentää tuotteiden käyttöikää?
 - Lisäksi: tavaroiden ja palveluiden suunnittelu, kansalaiset aktiivisina kiertotaloustoimijoina
 - Turhan kulutuksen välttäminen ja vähentäminen!

Tavarasuhteen tutkimus

- Käyttöiän pidentämistä taklataan tuotesuunnittelulla: mm. muokattavuus, purettavuus, korjattavuus, uudelleenkäytettävyys, kierrätettävyys (Van den Berg & Bakker 2015)
- Osaavatko ja haluavatko kansalaiset toimia näiden periaatteiden mukaan? Miksi ja milloin tuotteiden käyttöikä halutaan pidentää?
- *Tavarahoiva* (product care) = toimet, jotka tähtäävät tuotteen elinkaaren pidentämiseen, mm. huolto, korjaus, tuunaus... (Ackermann et al. 2018)
- *Tavarasuhte/-kiintymys* (product attachment) = mitä vahvempi tuotesuhde, sitä todennäköisemmin tuotteesta ja sen pitkäikäisyydestä halutaan huolehtia (Mugge et al. 2005)

make it future proof for endless performance and adaptability
with design for disassembly to allow
easy maintenance for optimal performance
modular design to remake products
and optimizing for recycling at end of life

TAVARATARINOITA

Onko käytössäsi tavara tai tuote, jota olet käyttänyt erityisen kauan, kauemmin kuin muut?

Kyseessä voi olla esimerkiksi kodinkone, työkalu, vaate tai varuste, astia, huonekalu, kulkuväline tai mikä tahansa sinulle arvokas tavara, josta et halua luopua, vaan jota hoidat, huollat ja korjaat huolellisesti. Tai onko jokin vanha tavara saanut käytössäsi uudenlaisen käyttötarkoituksen ja on siksi arvokas? Ota työpajaan mukaan itse tavara tai kuva siitä, ja **tule mukaan jakamaan oma tarinasi!**

Työpajassa osallistujat kertovat ensin lyhyesti omat tarinansa: mistä tavarasta on kyse, milloin se on hankittu ja miksi, mitä tavara merkitsee ja miksi et halua luopua siitä? Tämän jälkeen pohditaan yhdessä ihmisten suhdetta tavaroihin, kertakäyttökulttuuriin ja jätteeseen.

Työpaja on osa [WasteLess Karelias](#) -hanketta, jossa tutkitaan ihmisten asenteita kierrätykseen ja jätteiden synnyn ehkäisyyn Suomessa ja Venäjän Karjalassa. Työpaja videoidaan.

[WasteLess Karelias YouTube](#)

- **WasteLess Tavaratarinat: Irjan kappioarkku**
WasteLess Karelias
4.33
- **WasteLess Tavaratarinoita: Heidin maataloustraktori**
WasteLess Karelias
2.25
- **WasteLess Tavaratarinoita: Arja-Leenan kastepuku**
WasteLess Karelias
4.29
- **WasteLess Tavaratarinoita: Annikin villatakki**
WasteLess Karelias
2.26
- **WasteLess Tavaratarinoita: Susannan kaappi**
WasteLess Karelias
3.20
- **WasteLess Tavaratarinoita: Jaakon ampumahiihtoase**
WasteLess Karelias
1.46
- **WasteLess Tavaratarinoit: Miikan talvitakki**
WasteLess Karelias
2.08
- **WasteLess Tavaratarinoita: Lean polkupyörä**
WasteLess Karelias
4.16
- **WasteLess Tavaratarinoita: Jaanan kukkaruukku**
WasteLess Karelias
1.42

Tavaratarinatyöpajat

Tutkimusryhmä: Taru Peltola, Kati Pitkänen, Elli Schubin, Lotta Lemmetty

6 työpajaa 2020-2021, 21 tavaratarinaa (14 naista, 7 miestä)

Tarinoita hyvin erilaisista esineistä: traktori, polkupyörä (x2), yleiskone, ampumahiihtoase, kapiroarkku, kaappi, pesuvati, kastepuku, college-paita, villatakki, talvitakki, rokkitakki, kravatti, rannekello, kirja, leili, levysoitin, tuuletin, juustohöylä, kukkaruukku

Ihmisillä on monia perusteita ja periaatteita, jotka kannustavat heitä pidentämään tavaroidensa elinkaarta

Käytännölliset motiivit: käyttökelpoisuus, hyvät itselle sopivat ominaisuudet, tietää miten käyttää

Katrin 35 vuotta vanha yleiskone: *"tähän entiseen luottaa, niin kauan kuin se toimii niin se saapi olla"*

Katria harmittaa edelleen kun meni vaihtamaan vanhan saumurin – samaa virhettä ei kannata toistaa

Sosiaaliset ja emotionaaliset motiivit (muistot, tärkeisiin ihmissuhteisiin liittyvät tavarat)

Annikin 40 vuotta vanha villatakki: *"kun meidän lapset oli pieniä, he aina kylmällä säällä ja kipeänä halusi kietoutua tähän villatakkiin... se on lämmin ja turvallinen... ehkä minä vanhainkodissa laitan omille hartioille ja tuntuu että lapset ja läheiset ovat lähellä..."*

Jaanan 30 vuotta sitten Tiimarista hankittu kukkaruukku
"Tämä oli symbolinen esine, kun muutin pois kotoa... sittemmin tästä tuli teline kahvinsuodattimille"

Mutta tämä oli symbolinen esine, kun muutin kotoa.

Omaan identiteettiin ja persoonaan liittyvät motiivit

Ilkan levysoitin: olisiko Ilkka Ilkka ilman soitintaan?

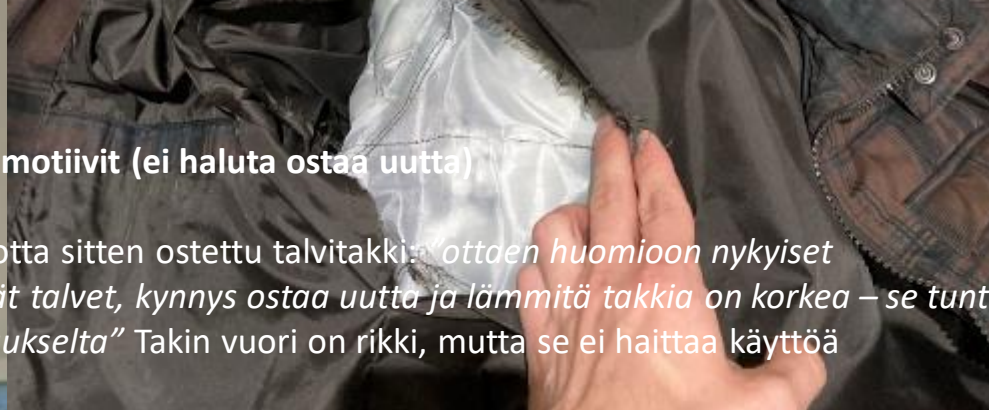

Samin rokkitakki: *"Se oli semmonen, elettiin formatiivisia vuosia elämässäni kun vaihdoin tyyliä silleen lennosta, että olin lukioajan viettänyt semmosena melkoisen gootitavana ja sitte hyppäsin siitä sellaiseen posthippityyliin silleen yhden kevään ja kesän aikana... Ja se on ollu sen jälkeen mun päällä 15 kertaa Ilosaarirockissa "*

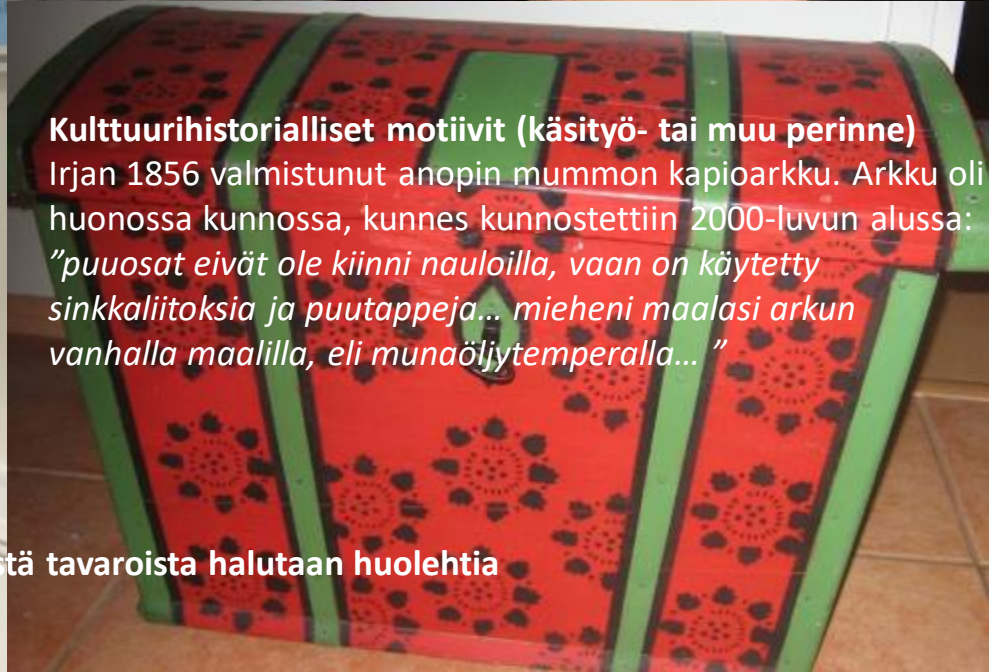
Taloudelliset motiivit (ei haluta ostaa uutta)

Miikan 15 vuotta sitten ostettu talvitakki: *ottaen huomioon nykyiset lämpimämmät talvet, kynnys ostaa uutta ja lämmitä takkia on korkea – se tuntuu rahan haaskaukselta*” Takin vuori on rikki, mutta se ei haittaa käyttöä

Kulttuurihistorialliset motiivit (käsityö- tai muu perinne)

Irjan 1856 valmistunut anopin mummon kapiroarkku. Arkku oli huonossa kunnossa, kunnes kunnostettiin 2000-luvun alussa: *”puuosat eivät ole kiinni nauloilla, vaan on käytetty sinkkaliitoksia ja puutappeja... mieheni maalasi arkun vanhalla maalilla, eli munaöljytemperalla...”*

Lisäksi: esteettiset motiivit, ympäristösyyt

Usein sekoitus erilaisia motiiveja ja syitä miksi tietyistä tavaroista halutaan huolehtia

Havainnot tavaratarinoista

Vahvan tavarasuhteen taustalla usein tärkeitä muistoja, tunteita, historiaa

- Vahva suhde kannustaa hoivaamaan, sietämään puutteita ja vikoja keksimään uusia käyttötarkoituksia ettei tavarasta tarvitse luopua
- Interaktiot (tavarankäyttö, siitä huolehtiminen) vahvistaa suhdetta
- Syntykö tavaratulvan ja kertakäyttötuotteiden keskellä enää vahvoja tavarasuhteita?

Erilaiset tavarat vaativat erilaista huolenpitoa ja mahdollistavat tavarahoivaa eri tavoin

- Osataanko tavaroista huolehtia? Onko tavaraa mahdollista itse edes korjata? Tiedetäänkö mistä korjaus- tai huoltopalveluita voidaan hankkia?

Rakkaat esineet ei välttämättä taloudellisesti arvokkaita, mutta tavaroiden suhteellinen halpuus voi kannustaa luopumaan rakkaastakin esineestä

- Tuleeko uuden hankkiminen halvemmaksi kuin vanhan korjaaminen/korjauttaminen? Onko uuden hankkiminen helpompaa kuin korjauttaminen?

Kiitos!

kati.pitkanen@syke.fi

[@kati_pitkanen](#)